

ASSAIG

Quim Monzó, *El tema del tema*. Quaderns Crema. Barcelona, 2003.

He sentit explicar a Quim Monzó una anècdota força simptomàtica. Diu que no pot dormir si sospita que, per algun error taquigràfic que gairebé sempre té a veure amb la premsa amb què sovint li toca escriure algunes cròniques –no els seus articles d'opinió–, hi ha alguna falta d'ortografia en el text original que ha lliurat a la redacció. Un dia fins i tot es va despertar suant quan se li va aparèixer, en somnis, un *URGAR*, sense hac, en majúscules i amb pinta d'haver-se colat en el text escrit a darrera hora per al diari de l'endemà. Algú pot pensar que és pura paranoia, i potser té raó, que per això hi ha els correctors i, fins i tot en el cas que aquests no fessin bé la seva feina, dubto que ningú arribés a pensar mai que Quim Monzó no sap l'ortografia correcta d'*hurgar*, que és el que –segons ell mateix confessa– el fa patir més del compte. Ara bé, què denota aquesta preocupació gairebé irracional? Rigor, és evident. I pulcritud. I sobretot estima per l'ofici d'escriptor i per les llengües amb què s'expressa: el castellà en el cas del somni i la versió original dels articles d'*El tema del tema*, i el català quan escriu contes, tradueix de l'anglès i edita una selecció dels *Runrún* i els *Seré breve* a Quaderns Crema.

És a partir d'aquesta autoexigència que Monzó construeix el seu discurs. Entre moltes altres coses, aquest autor barceloní, oriünd de València –ho explica en el darrer escrit del

I quin era el tema?

ARNAU CÒNSUL

Quim Monzó ha publicat un nou recull d'articles de premsa

recull, que té forma de sollicitud administrativa adreçada al president Zaplana–, només demana que siguem coherents i no ens deixem ensarronar pels cants de sirena que ens proposa el món mediàtic i globalitzador que ens ha tocat de viure. Com a catalans, creu que hi tenim tirada: ens enamorem de la primera innovació gastronòmica que ens arriba i després resulta que només sabem cuinar la tripa a la madrilenya i ens passem d'originals muntant un concurs de truita catalana. Els seus articles, per si hi ha algú que els descobreixi ara, neixen

sovint d'anècdotes quotidianes, que ell capgira i exagera fins a l'absurd, i hi aplica la lògica que els mateixos fets comporten; fins al punt que, de vegades, podrien passar per contes de *Guadalajara* –i ara penso en el monòleg del drac, preocupat perquè els aires bufen més aviat en contra d'una tradició tan violenta com la seva lluita anual amb Sant Jordi–. La temàtica és variada com la vida, és clar: Monzó troba material a Internet, a la secció de *Cartes al director* o en la publicitat i el seu llenguatge enganyós, per exemple, de manera que des de

la descoberta de l'expressió *ser molt segle XX*, com a sinònim de *passat de moda*, fins al rebombori aixecat pel Museu Britànic en publicar un retrat robot de Cleopatra i un altre de Jesucrist, el volum també és un passeig per temes que sonaran a la majoria dels lectors perquè van marcar (o no) algun moment del trienni 1999-2001, sense incloure-hi l'atemptat a les Besones i el Pentàgon.

EL PERQUÈ DEL TEMA

D'aquesta manera, amb cada article, l'autor d'*El perquè de tot plegat* aporta més matisos a

aquest enunciat que va fer-li de títol d'un recull de contes, però que podria batejar algunes de les seves col·leccions d'articles –i ja en van vuit!–. De fet, el lema defineix bastant bé la intenció dels seus papers periòdics, on, entre d'altres coses, explica què hi ha darrere de costums fossilitzats sense gaire lògica o ens fa participants de modes efímeres i extravagants que responen a la necessitat de ser famós a qualsevol preu. Per això mateix, tret d'algun cas, Monzó gairebé mai no es mescla en els enrevessaments de la política, sinó que prefereix mirar-s'ho des de fora i denunciar, per exemple, l'esnobisme de la moda *políticament correcta*. Per què? Per la senzilla raó que, com ell mateix ha explicat altres vegades, els petits microcosmos de cada dia denoten el macrocosmos en què vivim. Que un taxista de Barcelona el prengui per foraster pel sol fet de dirigir-s'hi en català i mantenir-lo enfront del seu castellà, ens parla de la ineficàcia de les polítiques de normalització lingüística. Amb l'article en qüestió passa una cosa curiosa: el títol, *Barcelona*, és el mateix que el d'un conte de *L'illa de maïans*. Però no deu ser casual (o sí) que, mentre el relat del 1985 era la metàfora preolímpica d'una ciutat estarrufada, l'escrit d'ara sigui la constatació amarga que la suma de tantes modes amb la tendència a defugir la defensa de la identitat, per por a ser titllats de provincians (o de convergents), ens porta de ple a la desaparició com a poble.

VINT ANYS D'OBSERVACIÓ

Aquest és el tema. Que les històries tinguin sovint Barcelona com a escenari és circumstancial i, en tot cas, irrellevant: la intenció no és fer cap crònica urbana, el *tot plegat* és força més ampli i apunta al cony de país que vivim, acomplexat i vanitós a parts iguals, que fa més de 20 anys que Monzó observa amb ulls privilegiats. El tema és Catalunya i la societat que la forma, les petites misèries de cada dia que ens uniformitzen a suecs i escocesos, i que aplaudim perquè fa temps que hem perdut el nord i el sud no sabem on para. Per això la seva és una veu imprescindible, perquè darrere d'anècdotes més o menys amables i intrascendents, ens recorda qui som i d'on venim sense enarborar la bandereta del purista perepnyetes. I això que de purista en té un bon tros, com ha quedat dit. Deu ser per això que els malsons el despertem a mitjanit; perquè en un país tan petit, la lletra hac és com l'estetoscopi per al metge de capçalera o la mànega per al bomber.

Un narrador exemplar

ORIOL IZQUIERDO

LLIBRES RECUPERATS

Josep Miracle, *En Mateu*. Poliglota. Barcelona, 1933.

Josep Obiols el representa, a la portada, en verd i ocre pastel, com un xicot rude i un punt altiu, mà a la butxaca, l'altra al mànec de l'aixada, pantalons gastats, camisa desendregada, cara colrada. És en *Mateu*, un dels "Herois de calça curta". A la contraportada se'ns ofereixen aquests herois com unes "narracions per a infants originals de Josep Miracle il·lustrades per Josep Obiols i J. Vinyals" i llegim que n'hi ha dos títols editats, pel que sembla els dos únics que Miracle va escriure i publicar, *En Valentí* i *la Cristeta*. Seguit de "Les

calces del menut" i aquest, *En Mateu*. Seguit d'"*Un accident ferroviari*" i "*Marxa triomfal*". El preu de cada volum és, en pessetes, i ja llunyanes, d'una amb cinquanta.

AMB DOTS DE NARRADOR

En cent trenta-vuit pàgines, impreses amb tinta verda sobre paper verjurat de color crema, Miracle desplega els seus dots de narrador. Obre el volum la història del seu heroi *Mateu*, una novel·leta d'un centenar de planes, i la segueixen els dos relats anunciats al títol. Enmig, cada quatre o sis pàgines, vinyetes d'Obiols, ara a tota pàgina ara voltades de text, il·lustren les històries amb traça, expressives. Les dues darreres pàgines del volum, després de l'índex, anuncien altres títols de l'editorial: rondalles de Valeri Serra, obres de Lola Anglada i altres sèries de relats per a

infants. Deduïm que era aquest el camp d'acció de l'editorial Poliglota, amb seu al carrer de Petritxol.

A *Un accident ferroviari*, els jocs de criatures tenen un desenllaç tràgic, si més no en la lògica del joc: "La mort de la nina", llegim en l'epíleg, "havia fet vessar llàgrimes a tot el barri. El pare de Miqueló, quan va saber el cas, no va voler construir cap més locomotora; el primer accident ferroviari del seu fill havia agafat proporcions massa catastròfiques". És un clima tràgic comú als altres relats, bé que en aquests la tragèdia és dramàticament real: a *Marxa triomfal*, una *Menuda*, criatura de bolquers encara sense altre nom, mor contra tota esperança; a *En Mateu*, el bergant serà víctima de la riuada quan malda per rescatar el bressol que s'endú el corrent. El narrador, guiat pro-

bablement per l'afany exemplar, es fa acompanyar pel lector adreçant-s'hi directament en un moment i altre del relat: "Molt de compte a posar els peus", dirà, per exemple, "que el pedruscall no us faci baixar a tomballons".

Josep Miracle va néixer a Barcelona l'any 1904 i ha deixat una bibliografia ingent, en la qual destaquen, deixeble que fou de Pompeu Fabra, alguns diccionaris i gramàtiques, a més de la revisió del diccionari per excel·lència de la llengua catalana a partir del 1966. Va morir, traspassat ja el llindar dels 90 anys, pocs mesos abans que fos reeditada, el 1998, en ocasió del cinquantè aniversari de la mort de Fabra, la seva biografia del mestre, documentada i monumental, apareguda per primera vegada el 1968.